

Det bedste man kan sige – om Kløvedal og dens beboere

Foto: Rune Aastrup Pedersen

Monica Krog-Meyer

14.10.2023

KULTUR // BOGANMELDELSE – I Nadia Kløvedal Reichs erindringsbog, ‘Det bedste man kan sige’, får vi indblik i, hvordan det var at være barn af Ebbe Reich Kløvedal, kendt kulturrebel i 1970’erne, og hvordan opvæksten var i tre kollektiver, hvor de voksne ofte havde travlt med alt muligt andet end deres børn. Det føles som en blanding af en gyser, en civilisationsreportage og en nøgleroman, skriver Monica Krog-Meyer.

BOG: Det bedste man kan sige

Forfatter: Nadja Kløvedal Reich

Gads Forlag, 2023. Er udkommet

Hvad var det, de ville dengang i 70’erne, i de tre kollektiver i Hellerup: Maos Lyst, Nordkrog og Hundrede Blomster? Og på Christiania, om bord på Nordkaperen og flere andre steder?

Den store fællesskabstanke blomstrede, inspireret af østlig tankegang, nordiske sagn og amerikanske hippier. Mange tog fællesnavnet Kløvedal. De var ”stammen”, der boede i ”Landsbyen”.

“Nu er det tid til at få ryddet op i diverse traumer

De var trætte af det traditionelle liv, så autoriteterne fik et ordentligt spark bagi; det var tid til at eksperimentere med nye måder at leve på: Familierne blev ophævet, kærlighed fik fuldstændig frie rammer og kollektivtanken fik plads – og det gjorde stofferne også.

Vi har hørt det igen og igen, men vi har ikke hørt så meget om, hvordan børnene oplevede det. Nu er børnene selv voksne; de har fået børn og børnebørn.

Nu er det tid til at få ryddet op i diverse traumer.

Helt nøgternt beskrevet

Det er en blanding af en gyser, en civilisationsreportage og en nøgleroman, man går i gang med, når Nadia Kløvedal Reichs bog, *Det bedste man kan sige*, åbnes. Jeg måtte et par gange lige tjekke, om der stod ”Roman” på forsiden. Det gør der ikke. Der står ”Erindringer”.

Romanbetegnelsen er nutidige forfatteres værn mod anklager fra involverede, når de frygter at være *for* åbenhjertige.

Her er den frygt fejet til side. Det er svesken på disken. Sådan her var det! Sådan sagde han! Sådan gjorde hun! Her er, hvad der skete! Det eksperiment med boligformer, familiestrukturer, euforiserende stoffer og alternativ økonomi, der fandt sted, er netop så farverigt og spraglet, at der ikke er brug for romangenrens opfindsomhed. Det kan selv. For sådan var det.

“Det vellykkede i bogen er, at det ikke handler om berømtheder, men om aktører i Nadias liv

Det er barsk læsning men en vidunderlig bog, Nadia Kløvedal Reich har skrevet. Vi har trængt til den. Hun har som barn oplevet det hele. Hun beskriver nøgternt, hvad hun oplevede, og undervejs strejfer tanken en: Hvor var de sociale myndigheder egentlig henne dengang?

Og hvordan er der kommet så kloge, eftertænksomme og kreative mennesker ud af sådan en opvækst? Det er måske netop på grund af det kærlige, vildtvoksende og farverige fællesskab – hvis altså barnet klarer sig.

Nadia klarer sig. Ret godt endda. Hun er ofte den voksne, når forældrene prioriterer deres kunst, deres forfatterskaber, deres elskov og lader børnene sejle. Så må storesøster klare de små og minde de voksne om det, de skal nå.

Undervejs får man den mistanke, at der muligvis er en regning, der skal betales på et tidspunkt. Det er en spændende og interessant fortælling i sig selv.

Hvem handler bogen om?

På forsiden af bogen ser man et billede af forfatteren som lille pige stående under sin berømte far Ebbe Kløvedal Reich. Jeg tænkte under læsningen: Mon dette er en bog om forfatteren, den kendte kulturrebel, som vi alle var fascinerede af? Er det en bog om hende selv? Eller er det en bog om dem begge?

Det er en bog om en tid, om dengang man forsøgte sig med de nye fællesskaber og opdagede omkostningerne ved det eksperiment.

Men der er ingen klynk, det er tør konstatering: Sådan her var det.

Og sidder du og frygter, at nogen hænges ud undervejs, så skal du vide, at det sker, men at Nadia Kløvedal Reich er tro mod sin titel. Selv om det er stærk læsning, så er det ”det bedste man kan sige”.

Listen over de medvirkende

Alle personer omtales med fornavn. Man sidder indimellem frustreret og savner en oversigtstavle bagi, for hvem er nu det? Og er det en, jeg har hørt om? Hvordan er det nu, de hænger sammen? Hvem får børn med hvem?

Det vellykkede i bogen er, at det ikke handler om berømt heder, men om aktører i Nadias liv.

Vi begynder, da far Ebbe dør og de fire børn (af fire forskellige mødre) sidder med præsten for at tale om, hvordan de mindes deres far. Her står det klart, at de har hver deres meget forskellige minder og meget forskellige tilknytning.

Det er umuligt at sige noget fælles godt, i hvert fald hvis det skal være ærligt. For som der står et andet sted: ”Fædre er alligevel ikke nogen, man kan regne med.”

En betagende arkæologisk udgravning

Og derefter går vi tilbage til begyndelsen. Til Nadias opvækst, til flytninger mellem lejligheder, kollektiver, Christiania og ophold på Nordkaperen, som “onkel Troels sejler”. Far Ebbe flytter syv gange ud af Maos lyst, mor Alice og Nadia flytter to gange ud af Nordkrog.

”Jeg er biologisk set delebarn mellem Nordkrog og Maos Lyst, og socialt delebarn mellem Nordkrog og Hundrede Blomster.”

Til sidst flytter Nadia selv, 14 år gammel!

Om far Ebbe skriver hun: ”Når det kommer til min far og kvinder, er utilregneligheden stabil.”

Hendes mor, der er kunstner, overlader gerne sit barn til andre for at kunne lykkes med sit eget. Det er jo hele tanken med kollektivet. Ja, hvis der er andre, der overtager opgaven. Men det er der ikke altid.

**Børnene måtte klare sig selv med egen fantasi og tilfældige
kærlige kollektivmødre**

Selv om det er vedtaget på fællesmødet, må man på det kommende fællesmøde konstatere, at det svipsede. Som Ebbe konstaterer i anden sammenhæng:

”Det kræver en god egoist at være en god kollektivist.”

Så børnene måtte klare sig selv med egen fantasi og tilfældige kærlige kollektivmødre.

Man forstår til fulde, når forfatteren skriver, at hendes arv fra faren er, at hun ”leder efter sammenhæng mellem menneskers ord og deres handlinger”. Det forsøger hun så at finde livet igennem, men ”... vores manglende mod til at se på fortiden skaber en sorg i mig.”

Nadia Kløvedal Reich må i gang med en nærmest arkæologisk og smertelig graven sig gennem lag af begivenheder og traumer, som hun afdækker for at finde ind til sig selv. Foto: Wikimedia Commons.

Den sorg spærrer for ligevægt og lykke, så Nadia Kløvedal Reich må i gang med en nærmest arkæologisk og smertelig graven sig gennem lag af begivenheder og traumer, som hun afdækker for at finde ind til sig selv.

Hvor *er* det godt beskrevet! Med selvindsigt, selvkritik og som tidligere nævnt nøgternt registreret. Det er svært ikke at nikke genkendende til lidt af det undervejs.

Jeg vil ikke afsløre, hvilke omkostninger det har for hende og for de andre undervejs. Enhver, der har oplevet den tid og forsøgt at agere i det, som Suzanne Brøgger kaldte ”Kærlighedens veje og vildveje”, kan få glæde af at følge Nadias Kløvedal Reichs vej gennem livet og læse hendes kloge betragtninger og erkendelser.

Og mere fra samme skuffe: For nylig har Lærke Kløvedal udgivet bogen *Sømærke* om sin far, Troels Kløvedal. [Isabella Miehe-Renard har anmeldt den.](#)

Læs mere POV kultur i Kulturlisten, der udkommer hver fredag.

Ebbe Kløvedal Reich

hippier

kollektiver

Nadja Kløvedal Reich

Monica Krog-Meyer

Monica Krog-Meyer, tidl. radiovært, nu skribent, deltidspensionist og mormor. Født 1950, programmerarbejder og studievært. Har taget turen fra P3, via P4 og til P5. Jeg skrev i 2010 "Plus-alderen - vi bliver jo bare ved!", der medfører mange muntre foredra...

Modtag POV Weekend, følg os på Facebook – eller bliv medlem!

Hold dig opdateret med ugens væsentligste analyser, anmeldelser og essays i **POV Weekend** – hver fredag morgen.

Det er gratis, og du kan tilmelde dig her →

Ja tak, send mig POV Weekend

POV er et åbent og uafhængigt dansk non-profit medie.

Har du mulighed for at bidrage til vores arbejde? Bliv medlem her →

25 kr./md.

50 kr./md.

100 kr./md.

Overblik

TOPHISTORIER

SENESTE

DEBAT

POV International

OM POV

REDAKTION

SKRIBENTERNE